

ਜੈਸੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ

ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ।।

ਇਹ ਸਵਈਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਇਕ ਕੀਰਤਨੀਏ, ਨਲ ਭਟ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ, 'ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ' ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੪੦੦ ਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਕੁਲ ੧੧ ਭਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਮੋਹਰ ਲਗਾ, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਵਈਏ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸਰੂਪਾਂ, ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ, ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ, ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਵਈਏ ਪੜ੍ਹੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ, ਵਿਚ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਭੇਦ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ, ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੁਆਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਭਟ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨ। ਹਨ ਦੋਨੋਂ ਇਕ ਮਿਕ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ। ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ, ਜਨ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੈ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਇਹ ਭੇਦ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਜੀ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨਹਾਰ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਜਨ ਜਾਂ ਭਗਤ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਉਸਦੇ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਆਮੀ/ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭੇਦ ਵੀ ਜਨ ਜਾਂ ਭਗਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - 'ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।। ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ।।' ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਦੀ ਸਚਾਈ, ਭਟ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਟ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਸੁਲਝਦੇ ਹਨ, ਸਮਝ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਬਦ, 'ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ' ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ, ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ, ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਰਥ : ਭਟ ਨਲ ਜੀ, ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਰੂਪ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ! ਆਪਣੇ

ਇਸ ਦਾਸ, ਭਟ ਨਲ ਦੀ, ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖ ਲਉ।'

ਜਿਵੇਂ, ਭਗਤ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੮੫੮ ਤੇ, ਅਰਜੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪਾਇਆਂ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮਸਾਂ ਹੀ ਇਹ ਅਉਸਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੀ ਲੱਜਾ ਰਖ ਲਉ। ਭਾਵ, ਮੈਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਲਉ, ਇਹ ਸਧਨਾ, ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਹੈ - 'ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ॥ ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੇਰਾ॥' ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਅਰਜੋਈ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਨਾ ੧੧੦੪ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਭਗਤੀ ਕਰਣ ਵਾਲਿਓ ! ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ, ਆਪਣਾ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜਵਾ ਲਉ। ਮੇਰੀ ਵੀ ਅਰਜੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਇਸੇ ਵਾਰੀ, ਭਾਵ, ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਉ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਬੇੜ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੁੜ, ਜੋਨੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਦੁਬਾਰਾ ਮੇਰਾ ਫੇਰਾ ਨਾ ਲਗੇ - 'ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਖੇਤ ਹੀ ਕਰਹੁ ਨਿਬੇਰਾ॥ ਅਬ ਕੀ ਬਾਰ ਬਖਸਿ ਬੰਦੇ ਕਉ ਬਹੁਰਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਫੇਰਾ॥' ਫਿਰ, ਉਪਾਅ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ, ਕਪਾਟ ਖੁਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਨੁਖ ਫਿਰ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਹੇ ਮਨੁਖ, ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਇਹ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ - 'ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ॥ ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ॥..' ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਨੂੰ, ਵਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਿਲ ਪਏ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਵਾਂਗ, ਸਾਵਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ, ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹੀ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਰਜੋਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ, ਭਟ ਜੀ, ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ, ਵਖ ਵਖ ਸਮਿਆਂ ਤੇ, ਹੇਠਾਂ ਦਸੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀ :

ਜੈਸੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ

ਹਰਨਾਖਸ ਫਾਰੇ ਕਰ ਆਜ॥

ਅਰਥ : ਭਟ ਜੀ, ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ

ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ 'ਨਰਸਿੰਘ' ਸਰੂਪ ਵਿਚ, ਤੁਸੀਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ, ਲਾਜ ਰਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਖ਼ਾਤਰ, ਹਰਨਾਖਸ ਨੂੰ, ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਪਾੜ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ, 'ਨਰਸਿੰਘ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵੇਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ, ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਸਾਖੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੪ ਤੇ ਵਾਕ ਹਨ - 'ਕਾਢਿ ਖੜਗ ਕੋਪਿਓ ਰਿਸਾਇ॥ ਤੁਝ ਰਾਖਨਹਾਰੋ ਮੋਹਿ ਬਤਾਇ॥ ਪ੍ਰਭ ਥੰਭ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਕੈ ਬਿਸਥਾਰ॥ ਹਰਨਾਖਸੁ ਛੇਦਿਓ ਨਖ ਬਿਦਾਰ॥ ਓਇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ॥ ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਨਰਸਿੰਘ ਭੇਵ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਕੇ ਲਖੈ ਨ ਪਾਰ॥ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਉਧਾਰੇ ਅਨਿਕ ਬਾਰ॥' ਭਗਤ ਦੀ ਪੈਜ ਰਖਣ ਖ਼ਾਤਰ ਤਾਂ, ਅਜੀਬ 'ਨਰਸਿੰਘ' ਭੇਸ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

ਨਲ ਭਟ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰ ਦਿਤੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਭ' ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ ਭੇਦ ਖੋਲਿਆ ਹੈ। ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਭੇਦ ਖੁਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਪ੍ਰਭ' ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ 'ਹਰਨਾਖਸ ਫਾਰੇ ਆਜ' ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਹਰਨਾਖਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਦਾ ਭਗਤ ਰਖਿਅਕ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਟ ਗਯੰਦ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੈ ਪਰ ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ! ਤੂੰ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਤੂੰ ਵਾਹ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਦਕਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈਂ, ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈਂ - 'ਸੇਵਕ ਕੈ ਭਰਪੂਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਸਭੁ ਸਦਕਾ॥ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਊ ਤੂ ਕਦ ਕਾ॥' ਅਗੋਂ ਫੁਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਣੂ ਆਦਿ ਅਣਗਿਣਤ ਦੇਵਤੇ ਸਿਰਜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਹੀ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰ-ਜੋਤਿ)!

ਤੂੰ ਵਾਹ ਹੈਂ ! - 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸਿਰੇ ਤੈ ਅਗਨਤ ਤਿਨ ਕਉ ਮੋਹੁ ਭਯਾ ਮਨ ਮਦ ਕਾ॥ ਚਵਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੋਨਿ ਉਪਾਈ ਰਿਜਕੁ ਦੀਆ ਸਭ ਹੂ ਕਉ ਤਦ ਕਾ॥', ਪੰਨਾ ੧੪੦੩. ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ।

ਅਗੋਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਲੇ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੁਝੇ ਭੇਦ ਵੀ ਖੋਹਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫੁਨਿ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਲਾਜ ਰਖੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਜੀ

ਛੀਨਤ ਬਸਤ੍ਰ ਦੀਨ ਬਹੁ ਸਾਜ॥

ਅਰਥ : ਹੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ! ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ! ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਲਾਜ ਰਖੀ, ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ। ਜਦੋਂ, ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੇ ਬਸਤਰ ਖੋਹੇ, ਭਾਵ, ਉਤਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਬਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਸਾਜਿਆ ਨਿਵਾਜਿਆ।

ਜੱਗ ਸਾਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ, ਭਰੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਦੁਰਜੋਧਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੇ, ਦੁਸਾਸਨ ਨੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਦਾ ਵਸਤਰ ਹਰਣ ਕਰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਨਿਰ ਆਸ ਹੋ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਪੱਤ ਰਖੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ - 'ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ॥ ਤਾ ਕੇ ਦੂਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾਮੈ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ॥' ਨੋਟ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ, 'ਰਾਮ ਨਾਮ' ਅੰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇੰਝ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ - 'ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਸਿਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ॥ ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਓਨੁ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ॥...ਘਰਿ ਆਈ ਠਾਕੁਰ ਮਿਲੇ ਪੈਜ ਰਹੀ ਬੋਲੇ ਸਰਮਾਂਦੀ॥' ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਲਈ 'ਠਾਕੁਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਆਏ ਹਨ। ਪਰ ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਇਥੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਸੰਬੋਧਤ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੀ ਪੱਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਦਸ ਕੇ, ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ, ਇਸ ਵਾਰੀ, ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋ, ਇਸ ਦਾਸ ਭਟ ਨਲ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰੋ।

ਸ਼ੋਦਾਮਾ ਅਪਦਾ ਤੇ ਰਾਖਿਆ

ਗਨਿਕਾ ਪੜ੍ਹਤ ਪੂਰੇ ਤਿਹ ਕਾਜ।।

ਅਰਥ : ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ! ਤੁਸੀਂ ਸੁਦਾਮਾ ਦੀ, ਦਲਿਦਰ ਦੀ ਆਪਦਾ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਵੇਸਵਾ ਗਨਿਕਾ ਦੇ ਰਾਮ ਰਾਮ... ਦੇ ਰੱਟੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਾਜ, ਮਨੋਰਥ ਸਫਲ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਸੁਦਾਮਾ ਦੀ, ਦਲਿਦਰ ਦੀ ਆਪਦਾ ਤੋਂ ਰਾਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੧ ਤੇ, ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਦਾਮਾ, ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ, ਵਾਪਸ ਘਰ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਉਸ ਦਾ ਦਲਿਦਰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਦਿਤਾ - 'ਮਿਲਿਓ ਸੁਦਾਮਾ ਭਾਵਨੀ ਧਾਰਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਗੈ ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਿ ਸਮਾਇਆ।।' ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ, ਪੰਨਾ ੮੫੬ ਤੇ, ਸੁਦਾਮਾ ਨੂੰ, ਤੁਠ ਕੇ, ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ - 'ਜੈਦੇਉ ਨਾਮਾ ਬਿਪ ਸੁਦਾਮਾ ਤਿਨ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਹੈ ਅਪਾਰ।। ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੁਮ ਸੰਮੂਥ ਦਾਤੇ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਨ ਬਾਰ।।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਸੰਮੂਥ ਦਾਤੇ' ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਦਾਮਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ - 'ਦੂਰਹੁੰ ਦੇਖਿ ਡੰਡਉਤ ਕਰਿ ਛਡਿ ਸਿੰਘਾਸਣੁ ਹਰਿ ਜੀ ਆਏ।।.. ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਸਕੁਚਿ ਪਠਾਏ।।' ਵਾਰ ੧੦:੮. ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਦਸਣ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਵਿਚ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਨੇ, ਗਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਅਤੇ

ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕੀਤਾ।

ਅਗੇ ਗਨਿਕਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿੱਤੇ ਤੋਂ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ, ਇਕ ਤੋਤਾ ਦੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਾਮ... ਬੁਲਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਗਨਿਕਾ ਦਾ, ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਾਮ... ਕਹਾਉਂਦੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗਨਿਕਾ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਣ ਦੇ, ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਆਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੨ ਤੇ, ਇੰਝ ਫੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ - 'ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਖਿਆਰ।।.. ਗਨਿਕਾ ਉਧਰੀ ਹਰਿ ਕਹੈ ਤੋਤ।।' ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਨਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ, ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਿਜੁਗ ਹੋਇ

ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ।।੮।।੧੨।।

ਅਰਥ : ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੁਣ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਣ ਹਿਤ, ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਮੁੜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੁੜ ਅਗੇ ਤੋਰਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾਸ, ਭਟ ਨਲ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆਏ ਦੀ, ਲਾਜ ਰਖੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਉਸਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਓ ਜੀ।

ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਹਨ - 'ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਤੁਮ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ।। ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਸੁਖ ਦਾਤੇ।। ਸਭ ਕੇ ਤੁਮ ਹੀ ਤੇ ਵਰਸਾਵੈ ਅਉਸਰੁ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰਾ ਪੂਰਾ ਜੀਉ।।', ਪੰਨਾ ੯੯. ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਲਵਲਾ, ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਦਾ ਹੈ।

ਭਟ ਨਲ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, 'ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ! ਜਿਵੇਂ ਗੁਰ-ਜੋਤਿ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵਖ ਵਖ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ, ਵਖ ਵਖ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਸੋਦਾਮਾ ਅਤੇ ਗਨਿਕਾ ਦਾ ਅਉਸਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੁਣ ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ ਹੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦਾਸ ਭਟ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰੋ'।